सम्पूर्णमा
नमस्कार

UMESH KOIRALA
TRAINING OFFICER
NEFSCUN
Cell N0: 9851224783
Email : umesh.nefscun@gmail.com

तरलता जोखिम व्यवस्थापन

Money can be changed in any shape like Water

तरलता के हो ?

तरलता के हो ?

- तरलता भन्नाले सहकारीहरुले बचत फिर्ता वा नगद प्रवाहको माग पुरा गर्न सक्ने सक्षमता हो ।
- सहकारीको समग्र सुरक्षाको लागि तरलता अत्यन्त महत्वपूर्ण छ ।

तरलता के हो ?

- एक प्रकारको सम्पत्तिलाई अर्को प्रकारको सम्पत्तिमा परिवर्तन वा हस्तान्तरण गर्न सक्ने क्षमता
- त्यस्तो सम्पत्ति जसलाई तुरुन्तै नगदमा परिवर्तन गर्न सकिन्छ ।

तरलता के हो ?

परम्परागत धारणाः

लगानी गर्न योग्य रहेको रकम नै तरलता हो । साकोसको नियन्त्रणमा हुन्छ ।

नयाँ धारणा

- वचत फिर्ता गर्नको लागि सक्षमता नै तरलता हो जुन साकोसको नियन्त्रणमा हुँदैन ।
- छोटो अवधिका रकमहरु भुक्तानी (short term obligation) गर्न सक्ने सक्षमता

तरलता के हो ?

विश्व ऋण परिषदको दुईवटा दृष्टिकोण (PEARLS)

पहिलो:

- वित्तिय संस्थाहरु र केन्द्रिय संघमा राखेको वचत रकम
  - कुल निक्षेपको १५ प्रतिशत (तर ३० दिनको obligation घटाएर)

दोस्रो:

- निस्क्रिय तरलता
  - नकमाउने तरल सम्पत्ति १ प्रतिशत भन्दा कम

तरलता के हो ?

नगद मौज्दात, बैंक मौज्दात, सरकारी ऋण पत्रमा गरिएको लगानी, सहकारी छाता संघहरुको निक्षेप र सहकारी बैंकको निक्षेप तरलतामा गणना

तरलता व्यवस्थापनको मापदण्ड

L1 : तरल लगानी (+) तरल सम्पत्ति (–) तत्काल तिर्नु पर्ने दायित्व /कुल बचत

उद्देश्य : ३० दिन भन्दा अगाडी तिर्नु पर्ने दायित्व तिरेर सदस्यहरुको माग बमोजिम बचत फिर्ता गर्न सक्ने क्षमता छ छैन भनेर मापन गर्ने ।

आवश्यक सूचनाहरु :

A. ब्याज पाउने गरी लगानी गरिएको तरल सम्पत्ति
B. आय आर्जन नगर्ने तरल सम्पत्ति
C. ३० अगावै भुक्तानी गर्नु पर्ने आकास्मिक दायित्व
D. कूल बचत निक्षेप

सुत्र $\frac{A+B-C}{D}x100$

स्तर : न्यूनतम १५ प्रतिशत

L2 : तरलता कोष /कुल बचत निक्षेप /कुल बचत

उद्देश्य : तरल कोषको पर्याप्तताको मापन गर्ने ।

आवश्यक सूचनाहरु :

A. कूल तरल मौज्दात (कमाउने सम्पत्ति)
B. कूल तरल मौज्दात (नकमाउने सम्पत्ति)
C. कूल बचत निक्षेप

सुत्र $\frac{A+B}{C}x100$

स्तर : १० प्रतिशत

L3 : आय आर्जन नगर्ने तरल सम्पत्ति / कुल सम्पत्ति

उद्देश्य : आय आर्जन नगर्ने सम्पत्तिमा कति प्रतिशत तरल सम्पत्ति लगानी भएको छ मापन गर्ने।

आवश्यक सूचनाहरु :

A. आय आर्जन नगर्ने तरल सम्पत्ति

B. कूल सम्पत्ति

सुत्र $\frac{A}{B} \times 100$

स्तर : वढीमा १ प्रतिशत

तरलताको माग र पुर्ति

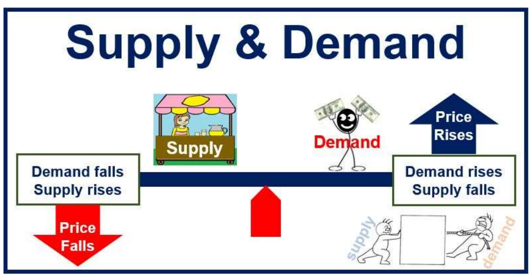

तरलताको माग र पूर्ति

तरलताको पुर्ति हुने अवस्था	तरलता माग हुने अवस्था
???	???
???	???
???	???
???	???
???	???
???	???

तरलताको माग र पूर्ति

तरलताको पुर्ति हुने अवस्था	तरलता माग हुने अवस्था
निक्षेप प्राप्त हुँदा	निक्षेप फिर्ता हुँदा
विभिन्न श्रोतबाट रकम प्राप्त हुँदा	राम्रो परियोजनामा लगानी गर्दा
ऋण भुक्तानि प्राप्त हुँदा	सञ्चालन खर्चको लागि
सम्पत्ति बिक्रि गर्दा	विभिन्न करहरु भुक्तानीको लागि
वाह्रय ऋण लिंदा	लाभांश, वोनस, व्याज वितरण
सापटी लिंदा	वाह्रय सापटी र ऋण भुक्तानी गर्दा

तरलता जोखिम

तरलता जोखिम

बजार परिस्थिती र अन्य अनियोजित परिवर्तनको कारण तरलता व्यवस्थापन गर्न असक्षमता

तरलता जोखिम व्यवस्थापन

सहकारी संस्थाको तरलता जोखिमको अन्तिम जिम्मेवार सञ्चालक समिति हो । समितिले व्यवस्थापनले तोकिएको मापदण्ड पुरा गरेको सुनिश्चित गर्नुपर्छ

दैनिक र दीर्घकालिन तरलता व्यवस्थापनको लागि नीति र प्रकृयाहरु निर्माण गरि कार्यान्वयन गनर्स व्यवस्थापकको कार्य हो ।

तरलता जोखिम

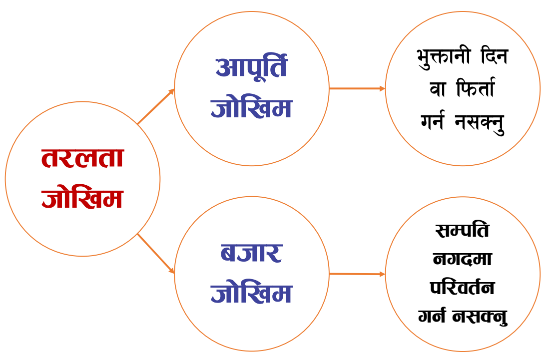

तरलता आपूर्ति जोखिम व्यवस्थापनका उपायहरु

- श्रोतलाई विविधिकरण
- पर्याप्त तरल सम्पति
- व्यवसाय निरन्तरता योजना
- संस्थागत पूँजीको बृद्धि

बजार जोखिम व्यवस्थापनका उपायहरू

- पर्याप्त तरल सम्पति राख्नु
- तरल सम्पतिलाई तुरुन्त नगदमा परिवर्तन गर्न सक्ने क्षमतामा रहनु

तरलताले बैंक वित्तिय संस्था तथा सहकारीहरुमा पार्ने प्रभाव

वित्तिय संस्था टाट पल्टिनुमा ९० प्रतिशत कारण तरलता संकट नै हो।

तरलता संकट

तरलता संकट नगद प्रवाहमा हुने नकारात्मक वित्तीय अवस्था हो जहाँ बचतकर्ताको बचत फिर्ताको माग सामान्य अवस्थामा भन्दा अत्यधिक बढी हुन्छ र वित्तीय संस्थाहरुले उच्च व्याजदरमा बचत संकलन गर्न बाध्य हुन्छ।

तरलता संकटका लक्षणहरू ?

तरलता संकटका लक्षणहरू :

तुरुन्त भुक्तानी योग्य रुपैया पैसाको अभाव हुन्छ ।

तरलता संकटका लक्षणहरू :

लगानी भएको ऋणको किस्ता र ब्याज भुक्तानी पाइदैन ।

लगानी जोखिममा पर्छ।

तरलता संकटका लक्षणहरू :

थप बचतका लागि ब्याजदरमा सौदावाजी हुन्छ ।

ब्याजदर उच्च हुन्छ ।

तरलता संकटका लक्षणहरू :

चरम संकटको अवस्थामा अमानविय गतिविधीहरु बढ्दै जान्छ ।

चोरी डकैतीका घटनाहरु बढ्छन् ।

तरलता संकटका लक्षणहरू :

वित्तिय बजारमा असुरक्षाको अवस्था पैदा हुन्छ ।

चैतर्फी दवाव सिर्जना हुन्छ ।

तरलता संकटका लक्षणहरू :

ऋणको माग अधिक हुन्छ ।

ऋण लगानीमा अस्वस्थता पैदा हुन्छ ।

तरलता संकटका कारण वित्तिय प्रतिवेदनमा देखिने कमजोरीहरू :

L1 ↓

A1 ↑

P1 P2 ↓

E5 ↓

E6 ↑

E1 ↑

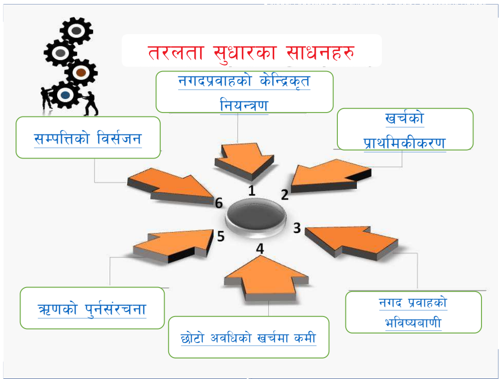

तरलता व्यवस्थापनमा सदैव ध्यानदिनु पर्ने कुराहरू :

- कुल सम्पतिको अनुपातमा १०–१५% तरलता राख्ने,
- बचतको अनुपातमा १५–२५% तरलता राख्ने,
- छोटो समयमा भुक्तानी दिनुपर्ने बचत कूल बचतको ५% भन्दा बढी नहुने गरी बचत सेवाको विविधीकरण गर्ने,
- कूल सम्पत्तिमा ऋण ८०% भन्दा बढी नबनाउने,
- कूल सम्पत्तिको आधारमा बचत निक्षेप ८०% बढी नबनाउने,

तरलता व्यवस्थापनमा सदैव ध्यानदिनु पर्ने कुराहरू :

- वितिय बजार अनुसार सेवाको मुल्य निर्धारण गर्ने,
- नकमाउने सम्पती कुल सम्पतीको ५ % भन्दा कम बनाउने,
- लगानी कूल सम्पतीको अनुपातमा २ % भन्दा कम राख्ने गैरवितिय क्षेत्रमा लगानी हटाउने,
- ऋण असुलीदर १०० % कायम गर्ने ।

तरलता व्यवस्थापनमा सदैव ध्यानदिनु पर्ने कुराहरू :

- भाखा नाघेको ऋण ५ % वा सो भन्दा कम कायम गर्ने,
- ऋणलाई सकेसम्म मासिक किस्तामा लगानी गर्ने,
- नोटहरुको सन्तुलन कायम गर्ने,
- ऋणको क्षेत्रगत आधार तय गरेर मात्र लगानी गर्ने ।

तरलता व्यवस्थापनको उपायहरू

- छोटो अवधिको नयाँ बचत सेवाको थालनी गर्ने,
- सदस्य विस्तार गर्ने,
- ठूला बचतकर्ता सदस्यहरुसंग निकटतम सम्बन्ध बनाउने,
- संभाव्य बचतकर्ताहरुसंग सम्पर्क गरी बचतका लागि प्रोत्साहन गर्ने,
- अन्यत्र बचत गरिरहेका सदस्यहरुको पहिचान गरी बचत स्थान्तरणका लागि विश्वास योग्य वातावरण तयार गरी प्रोत्साहन गर्ने,

- ब्याजदर पुनरावलोकन गर्ने,
- ऋण लगानीलाई नियन्त्रण गर्ने,
- ऋण लगानीलाई कढाई गर्ने,
- भाखा नाघेको ऋण अशुलीलाई पर्याप्त ध्यान दिने,
- फिर्ता हुने बचतको संभावित लगानी क्षेत्रको पहिचान गर्ने,
- ब्याज बाहेक प्राप्त हुने लाभका कुराहरुको सदस्यले महशुस हुने गरी व्यवस्थापन गर्ने
- वाह्य ऋण स्वीकार गर्ने

तरलता व्यवस्थापनको रणनीति :

- सहकार्य
  - संस्था संस्थासंगको
  - संस्था र छाता संघसंगको (सहकारीको पैसा सहकारी मै)
- एकता
  - सहकारी संस्था र छाता संघ
  - सदस्य, संचालक र व्यवस्थापन
- विश्वास
  - एक आपसमा (सदस्य, संचालक र व्यवस्थापन)
  - सहकारी संस्था र छाता संघ

तरलता व्यवस्थापनसंग जोडिएका विषयहरु :

- संस्थाको ख्याती,
- संचालक तथा व्यवस्थापनको भविष्य,
- सदस्यको बचतको सुरक्षा,
- सहकारी अभियानको प्रतिष्ठा

तरलता व्यवस्थापनमा व्यवस्थापकले विश्लेषण गर्ने तरिका

Maturity Bucket	Maturity Period		
	1-7 days	8-14 days	15-28 days
Assets Maturing	1000	1500	1800
Liabilities Maturing	1200	1400	1600
Gap	-200	100	200
Cumulative Gap	-200	-100	100